

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 305/2023-31

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátkou JUDr. Ivanou Igazovou, Mýtna 11, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Pezinok v konaní sp. zn. 8C/54/2010 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Pezinok sp. zn. 8C/54/2010 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Okresnému súdu Pezinok **prikazuje** v konaní sp. zn. 8C/54/2010 **konať** bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie **6 000 eur**, ktoré mu **je** Okresný súd Pezinok **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Pezinok **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **663,57 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 19. mája 2023 domáhal vyslovenia porušenia svojich základných práv na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 a vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v dedičskom konaní a v s ním súvisiacom sporovom konaní. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 305/2023 z 15. júna 2023 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v časti, v ktorej sa sťažovateľ domáhal vyslovenia porušenia svojich základných práv na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 a vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy

postupom Okresného súdu Pezinok v konaní sp. zn. 8C/54/2010. V časti, v ktorej sa sťažovateľ domáhal vyslovenia porušenia svojich práv postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní sp. zn. 30D/1006/2014, ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. e) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ako podanú zjavne neoprávnenou osobou, pretože sťažovateľ nie je účastníkom dedičského konania.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ sa žalobou doručenou Okresnému súdu Pezinok 4. marca 2010 domáhal zrušenia a vyporiadania podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnosti proti (18) žalovaným. S týmto konaním súvisí dedičské konanie po nebohej žalovanej 1 vedené na Okresnom súde Bratislava III, ktorá zomrela 17. mája 2014. Poverená notárka 17. júla 2015 oznámila Okresnému súdu Pezinok, že v namietanom dedičskom konaní vzhľadom na nezáujem a nečinnosť dedičov dosiaľ nebolo vykonané ani predbežné vyšetrenie (§ 175 Civilného mimosporového poriadku).

3. Okresný súd Pezinok uznesením zo 7. septembra 2015 namietané konanie prerušil do právoplatného skončenia dedičského konania a priebežne zisťoval jeho stav na Okresnom súde Bratislava III a u poverenej notárky (v roku 2018, 2020, 2021 a 2022). Dosiaľ nie je v dedičskom konaní ustálený okruh dedičov.

4. Sťažovateľ argumentuje, že dĺžka namietaného konania o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva trvá viac ako trinásť rokov a dĺžka namietaného dedičského konania trvá viac ako osem rokov. Uvedená právna neistota mu má brániť v užívaní a v nakladaní sporného pozemku. Medzičasom zomreli minimálne dvaja žalovaní a ich dedičské konania sú už právoplatne skončené. Ďalej namieta, že Okresný súd Bratislava III má k dispozícii procesné mechanizmy (predvolanie, predvedenie, poriadkové opatrenia, ako aj odňatie veci poverenému notárovi) na riešenie situácie v záujme predchádzania zbytočným priet'ahom v konaní.

II.

5. Okresný súd vo vyjadrení uviedol, že posudzovaná vec síce patrí do štandardnej agendy všeobecných súdov, ale vyznačuje sa priemernou skutkovou a právnou náročnosťou. Ďalej tvrdí, že sťažovateľ k celkovej dĺžke konania prispel z dôvodu opakovaných odročovaní pojednávania. Podľa názoru okresného súdu zmena zákonného sudcu nemohla prispieť k celkovej dĺžke konania. Po zmene zákonného sudcu došlo v období rokov 2021 až 2022 v dôsledku nepriaznivej pandemickej situácie COVID-19 k opakovanému odročovaniu pojednávania.

6. Sťažovateľ na vyjadrenie okresného súdu namietol, že viac ako osem rokov sa nenariadilo pojednávanie. Na výzvy súdu reagoval vždy včas, počas konania bol súčinný a v namietanom konaní poukázal na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3Sžo/10/2009 z 9. septembra 2010, podľa ktorého možno vo výnimočnom prípade konať aj s osobami z okruhu dedičov.

III.

7. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu

(IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Ústavný súd [obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“)] prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (rozsudok ESLP z 30. 3. 2023 vo veci Roth Neved'alová proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 50525/21, bod 11, obdobne nález IV. ÚS 465/2022).

8. Povinnosťou súdu a sudcu konať bez prietahov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie (I. ÚS 318/2022, I. ÚS 361/2022).

9. Predmetom konania je zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva, ktoré možno považovať za bežnú a štandardnú agendu všeobecných súdov. Ústavný súd uznal, že k procesnej zložitosti veci prispel vyšší počet žalovaných (vyhotovovanie uznesení o pokračovaní s dedičmi po nebohých žalovaných, doručovanie písomností zo strany súdu žalovaným, pripájanie dedičských rozhodnutí; porov. III. ÚS 154/2023). V správaní sťažovateľa neboli zistené také skutočnosti, ktoré by významne vplývali na celkovú dĺžku konania. Okresný súd vo vyjadrení pripísal na ťarchu sťažovateľa opakované odročovanie pojednávaní. Uvedené tvrdenie ale nebolo zo strany okresného súdu relevantným spôsobom podložené.

10. Ústavný súd hodnotil dĺžku namietaného konania v trvaní viac ako trinásť rokov. Žaloba bola okresnému súdu doručená 4. marca 2010. Najbližšie úkony súdu sa koncentrovali nie smerom k prejednaniu a meritórnemu vybaveniu veci, ale prevažne smerom k zisteniu právnych nástupcov po zomrelom žalovanej 1 (III. ÚS 378/2021). Namietané konanie bolo uznesením okresného súdu zo 7. septembra 2015 prerušené až do právoplatného skončenia dedičského konania po žalovanej 1. Po prerušení namietaného konania okresný súd priebežne zisťoval stav dedičského konania v rokoch 2018, 2020, 2021 a 2022. Dedičské konanie nebolo dosiaľ skončené z dôvodu nezáujmu a nečinnosti dedičov. Sťažovateľ pre účely posunu konania podaním z 26. apríla 2021 poukázal na rozhodnutie najvyššieho súdu č. k. 3Sžo/10/2009 z 9. septembra 2010, podľa ktorého možno vo výnimočnom prípade konať aj s osobami zistenými z okruhu dedičov. Je ústavne neakceptovateľné, aby po viac ako trinástich rokoch nebola vec meritórne prejednaná ani na súde prvej inštancie. V súlade s ustálenou judikatúrou ústavného súdu (III. ÚS 243/2017, III. ÚS 451/2017, II. ÚS 481/2017) v prípadoch extrémnych prietahov v konaní dochádza k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov už samotnou dĺžkou súdneho konania, ktorá predlžuje stav právnej neistoty do takej miery, že sa právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate (I. ÚS 39/00, I. ÚS 66/03, III. ÚS 113/07). Ak porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd dosiahne značnú intenzitu, môže tým dôjsť k porušeniu aj základného práva na súdnu ochranu (III. ÚS 59/2023, III. ÚS 154/2023).

11. Ústavný súd k obrane okresného súdu týkajúcej sa nepriaznivej pandemickej situácie a s ňou spojenými opatreniami uvádza, že dĺžka posudzovaného obdobia bola ústavne neprimeraná už pred pandemickou situáciou, avšak v dôsledku jej pretrvávania prispela k celkovej dĺžke konania. Ústavný súd konštatuje, že dĺžka súdneho konania by mala v „rozumnej miere“ zodpovedať intenzite faktorov, ktoré môžu konanie predlžovať (III. ÚS 577/2022, III. ÚS 704/2022, III. ÚS 190/2023). V súlade s judikatúrou ESLP je ukončenie súdneho konania v primeranom čase základným ľudským právom (rozsudok ESLP z 29. 5. 1986 vo veci Deumeland proti Nemecku, sťažnosť č. 9384/81).

12. Extrémna dĺžka konania odôvodňuje vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd tiež uložil príkaz okresnému súdu vo veci konať bez zbytočných prieťahov [čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde], a to napriek prerušeniu konania. Ústavný súd už síce rozhodol, že „nemôže nečinnosť všeobecného súdu v dôsledku existencie prekážky v jeho postupe, vytvorenej zákonom ustanoveným postupom (právoplatne uznesenie o prerušení konania), posudzovať ako zbytočné prieťahy v súdnom konaní“ (I. ÚS 697/2013), no ak je dĺžka konania tak extrémna, že atakuje už aj základné právo na súdnu ochranu, úmerne tomu prerušenie konania v alternatíve k inému opatreniu súdu (§ 164 CSP) už nemusí znamenať náležité riešenie. V majetkových sporoch súd môže konať aj so zisteným okruhom dedičov, a to by malo byť skôr pravidlom ako výnimkou.

13. Vo vzťahu k namietanému porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 20 ods. 1 ústavy ústavný súd uvádza, že v súlade s doterajšou judikatúrou ústavného súdu (II. ÚS 182/06, III. ÚS 693/2021, III. ÚS 657/2021) zostáva priestor na to, aby sa okresný súd sám vyrovnal s ochranou uplatnených práv hmotného charakteru. Preto ústavný súd sťažnosti v časti, v ktorej sa sťažovateľ domáhal vyslovenia porušenia práva hmotnoprávnej povahy, nevyhovel, uprednostňujúc právomoc okresného súdu na ochranu subjektívnych hmotných práv sporových strán pred ochranou v konaní pred ústavným súdom (III. ÚS 701/2022).

IV.

14. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

15. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie finančného zadosťučinenia 6 000 eur. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu namietaného porušenia (III. ÚS 189/2023). O takýto prípad bez pochybnosti ide aj v preskúmvanej veci. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, predmet posudzovaného konania (o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva), povahu a význam dotknutých práv, aktivitu sťažovateľa (sťažnosť pre nečinnosť z 27. februára 2023), namietanú dĺžku konania (viac ako trinásť rokov), ako aj vlastnú judikatúru týkajúcu sa výšky priznávaného finančného zadosťučinenia (III. ÚS 336/2021, III. ÚS 590/2022, III. ÚS 108/2023), ústavný súd považoval za spravodlivé prisúdiť sťažovateľovi požadované finančné zadosťučinenie 6 000 eur [§ 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde].

V.

16. Ústavný súd priznal sťažovateľovi nárok na náhradu trov konania podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde v celkovej sume 663,57 eur. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby vykonané v roku 2023 (prevzatie, príprava zastúpenia, podanie sťažnosti a repliky).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. septembra 2023

Robert Šorl
predseda senátu